

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

20 16 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Інклюзивна освіта

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта»

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення ІНСТИТУТ ЛЮДИНИ

(назва інституту, факультету, відділення)

2015 – 2016 навчальний рік

Робоча програма «Інклюзивна освіта» для студентів
за напрямом підготовки «Дошкільна освіта».

Розробники: О.В. Мартинчук, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач
кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти,
Ю.М.Найда, старший викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та
інклюзивної освіти

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної психології,
корекційної та інклюзивної освіти

Протокол від “13” січня 2016 року № 10

Завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти
_____ (О.В. Мартинчук)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту Людини _____ Н. А. Клішевич

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.	
Структура програми навчальної дисципліни.	
I. Опис предмета навчальної дисципліни	
II. Тематичний план навчальної дисципліни.	
III. Програма	
<i>Змістовий модуль I. Теоретичні та законодавчо-нормативні засади</i> <i>інклюзивної освіти.</i>	
<i>Змістовий модуль II. Інклюзивна освіта – від основ до практики</i>	
IV. Навчально-методична карта дисципліни «Інклюзивна освіта»	
V. Плани семінарських занять.	
VI. Завдання для самостійної роботи.	
Карта самостійної роботи студента.	
VII. Система поточного та підсумкового контролю.	
VIII. Методи навчання.	
IX. Методичне забезпечення курсу	
X. Питання до іспиту	
XI. Рекомендована література.	
Основна.	
Додаткова.	

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з курсу «Інклюзивна освіта» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини на основі освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня відповідно до навчального плану напряму підготовки 6.010101 – Дошкільна освіта.

Згідно з наказом Міністерства освіти й науки України від 23.07.2013 № 1034 «Про затвердження заходів щодо впровадження інклюзивного навчання в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2015 року» у всіх вищих навчальних закладах, які здійснюють підготовку педагогічних працівників, у тому числі й фахівців за спеціальністю «Дошкільна освіта», рекомендовано запровадити навчальну дисципліну «Інклюзивна освіта» з метою виконання постанови Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. № 872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах».

Програму розроблено з урахуванням рекомендацій Міністерства освіти і науки України, які відображені у:

– *Концепції розвитку інклюзивної освіти* (наказ МОН від 01.10.2010 р. № 912), де в частині модернізації вищої педагогічної освіти передбачено спеціальну підготовку педагогічних кадрів для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання;

– *інструктивно-методичному листі* МОН, молоді та спорту № 1/9-384 від 18.05.2012 р. «*Організація навчально-виховного процесу в умовах інклюзивного навчання*»;

Навчальна програма з курсу «Інклюзивна освіта» для напряму підготовки 6.010101 – Дошкільна освіта розроблена на основі програми курсу «Основи інклюзивної освіти» для вищих навчальних закладів, які здійснюють

підготовку фахівців за освітньо-професійним рівнем першим (бакалаврським) педагогічного спрямування: укладач А.А. Колупаєва, доктор педагогічних наук, професор, рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України (лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1/11-1912 від 13.02.12).

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС). Програма визначає обсяги знань, якими повинен опанувати здобувач першого (бакалаврського) рівня відповідно до алгоритму вивчення навчального матеріалу спецкурсу «Інклюзивна освіта», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

На сучасному етапі розвитку освітньої системи в Україні активного впровадження набуває інтегрування дітей з порушеннями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір, що зумовлює суттєве оновлення змісту, організаційних форм і технологій навчання, виховання і розвитку цієї категорії дітей, забезпечення їм психолого-педагогічного та соціального супроводу в освітньому просторі дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів.

Услід за А.А. Колупаєвою вихідними концептуальними положеннями при розробленні дисципліни «Основи інклюзивної освіти» стали: основні визначення гуманістичної педагогіки і психології щодо задоволення соціогенних потреб дитини; культурно-історична теорія розвитку вищих психічних функцій і положення щодо спільності закономірностей розвитку здорової дитини і дитини з психофізичними порушеннями; концепція опосередкованості розвитку особистості її діяльнісною позицією і середовищем перебування.

Мета навчальної дисципліни:

–формування систематизованих уявлень про теоретичні, нормативно-правові засади впровадження інклюзивної форми навчання, особливості організації, проблеми і перспективи проектування інклюзивного освітнього

середовища для дітей з порушеннями психофізичного розвитку;

– формування загальнокультурних та професійних компетенцій майбутніх вихователів, необхідних для ефективної діяльності в якості організаторів та виконавців програм інклюзивного навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Завдання навчальної дисципліни:

- сформуванню усвідомлене розуміння основних положень інклюзивної освіти;
- виробити усвідомлення необхідності зростання педагогічної майстерності.

Процес вивчення дисципліни спрямований на ***формування*** наступних ***компетенцій:***

соціально-особистісних:

- здатність вивчати об'єкти і процеси з точки зору соціоекономічних та культурно-історичних умов їх виникнення;
- здатність вибудовувати соціальну взаємодію на принципах толерантності;
- здатність до самовдосконалення та саморозвитку на основі рефлексії своєї діяльності;
- здатність розуміти та сприймати етичні норми поведінки відносно осіб з порушеннями психофізичного розвитку;
- розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя;

загальнонаукових:

- володіння базовими уявленнями про основи філософії освіти, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості дитини з порушеннями психофізичного розвитку;
- здатність брати участь у професійних дискусіях та інтерактивних обговореннях, логічно аргументуючи власну точку зору;
- здатність використовувати інноваційні технології в практичній

діяльності;

інструментальних:

- володіння практичними способами пошуку наукової і професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, мережевих технологій, баз даних і знань;
- володіння дослідницькими навичками щодо вивчення актуальних проблем розвитку інклюзивної освіти в сучасному світі;

професійних:

- володіння базовими уявленнями про категорії осіб з порушеннями психофізичного розвитку, які є суб'єктами інклюзивної освіти, розуміння значення комплексного підходу у наданні корекційних освітніх послуг в інклюзивному середовищі;
- володіння сучасними уявленнями про принципи організації, навчально-методичне забезпечення та механізми практичної роботи з особами, які мають порушення психофізичного розвитку, в загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивною формою навчання;
- володіння сучасними уявленнями про принципи державної політики у сфері інклюзивної освіти, шляхи вирішення актуальних проблем інклюзивної освіти;
- володіння уявленнями про досвід інклюзивної освіти в Україні та інших державах світу;
- здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування, навички роботи в команді;
- володіння умінням вести ділову дискусію.
- здатність розуміти високу соціальну значущість професії, відповідально і якісно виконувати професійні завдання, дотримуючись принципів професійної етики;
- здатність брати участь у міждисциплінарній та міжвідомчій взаємодії спеціалістів у вирішенні професійних завдань у галузі психолого-

педагогічної діяльності з метою формування системи позитивних міжособистісних стосунків, психологічного клімату та організаційної культури в освітньому закладі;

- здатність організувати міжособистісні контакти, спілкування дітей з порушеннями психофізичного розвитку та їх ровесників у процесі внутрішньої інтеграції, спільну діяльність дітей та дорослих, спільну та індивідуальну діяльність дітей відповідно до вікових норм їх розвитку;
- володіння сучасними технологіями проектування і організації наукового дослідження у своїй професійній діяльності на основі комплексного підходу до вирішення проблем професійної діяльності;

спеціалізовано-професійних:

- здатність використовувати професійно-профільовані знання під час взаємодії з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, закладами освіти, охорони здоров'я, соціального захисту;
- здатність використовувати професійно-профільовані знання при здійсненні інформаційної роботи серед населення, стосовно питань корекційної та інклюзивної освіти;
- здатність володіти навичками роботи з комп'ютером на рівні користувача, використовувати інформаційні технології для рішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен:

- **знати:** основний зміст, структуру, напрями, специфіку діяльності вихователя дошкільного навчального закладу з організації та впровадження інклюзивного навчання; науково обґрунтовані методи і сучасні технології в організації власної професійної діяльності; особливості взаємодії вихователя зі спеціалістами інших служб в системі інклюзивного навчання;
- **вміти:** використовувати теоретичні знання і практичні уміння, отримані під час вивчення різних навчальних дисциплін психолого-педагогічного

спрямування, при організації корекційного супроводу дітей з психофізичними порушеннями в умовах інклюзивного навчання; працювати з нормативно-правовими джерелами в галузі інклюзивної освіти;

- **володіти:** навичками створення сприятливих умов для взаємодії дітей з особливими потребами з усіма учасниками освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання.

Реалізація завдань для досягнення результатів навчальної дисципліни здійснюється шляхом використання як традиційних технологій, методів і форм навчання, так і інноваційних технологій, активних та інтерактивних форм проведення занять.

Програма складається з 2 модулів (3 кредити) – 108 годин: 16 год. лекційних, 12 год. семінарських, 4 год, 4 год. модульного контролю, 40 годин самостійної позааудиторної роботи, 36 год. підготовки до екзамену.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Інклюзивна освіта» завершується іспитом.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0101 «Педагогічна освіта»	нормативна	
Модулів – 2	Напрямок підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		4-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання:		Семестр	
Загальна кількість годин – 108		8-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітньо-професійний рівень: <u>перший (бакалаврський)</u>	16 год.	
		Практичні, семінарські 12 год.	
		Лабораторні	
		-	
		Самостійна робота 40 год.	
		Модульний контроль 4 год.	
		Вид контролю: екзамен	

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Підсумковий контроль
Змістовий модуль I. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ									
1.	Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	12	6	4		2		6	
2.	Філософські методологічні засади освітньої інтеграції.	10	4	2		2		6	
3.	Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти.	10	4	2		2		6	
		2							2
	Разом	34	14	8		6		18	2
Змістовий модуль II. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ									
4.	Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання	8	2	2				6	
5.	Педагогічний супровід дітей з порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного процесу в дошкільному навчальному закладі	10	4	2		2		6	
6.	Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі	8	4	2		2		4	
7.	Роль родини у впровадженні інклюзивної освіти.	10	4	2		2		6	
		2							2
	Разом	38	14	8		6		22	2
	Підготовка до іспиту	36							
	Разом за навчальним планом	108	28	16		12		40	4

ІІІ. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАКОНАДАВЧО-НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Тема 1. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНОГО УСТРОЮ: ГЕНЕЗИС, ПОНЯТІЙНО- ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ (4 год.)

Вступ до навчального курсу: програма, структура та очікування. Визначення понять «інтеграція», «соціальна інтеграція», «освітня інтеграція», «інклюзія», «інклюзивна освіта», «інклюзивне навчання», «порушення психофізичного розвитку», «особливі потреби» та ін.. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. Історія спеціальної освіти й інклюзії. Еволюція ставлення суспільства та держави до осіб з психофізичними порушеннями й становлення системи спеціальної освіти. Соціальна та медична моделі порушень психофізичного розвитку. Основні принципи інклюзивної освіти. Міжнародні організації, що формують політику в галузі інклюзивної освіти. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи.

Основні поняття теми: діти з особливими потребами, інтеграція, освітня інтеграція, соціальна інтеграція, інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання.

Рекомендована основна література

1. Байда Л.Ю. Інвалідність та суспільство:[навч.-метод. посіб.] / Л.Ю. Байда, О.В. Красюкова-Еннс, С.Ю. Буров та ін. / За заг. ред. Л.Ю. Байди, О.В. Красюкової-Еннс. – К., 2012. – 216 с.
2. Засенко В.В. Рівний доступ до якісної освіти дітей з особливими потребами / Кроки до

- демократичної освіти: - 2002. - №1. - С. 34.
3. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: [монографія] / Алла Анатоліївна Колупаєва. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – С. 5-141.
 4. Колупаєва А.А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: [наук.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. – К.: Вид. група «АТОПОЛ», 2011. – С. 7-43.
 5. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 - Назва з екрану.
 6. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – С. 40-62.
 7. Основи інклюзивної освіти: [навч.-метод. посіб.] / за заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: «А.С.К.», 2012. – С. 6-21.
 8. Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, приняты Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка. Испания, 7-10 июня 1994. – К., 2000. – 21 с.

Рекомендована додаткова література

1. Концепція розвитку інклюзивної освіти // Наказ МОН України від 01.10.2010 р. № 912 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://firstedu.org.ua/index.php>. – Назва з екрану.
2. Малофеев Н.Н. Современный этап в развитии системы образования в России: результаты исследования как основа для построения программы развития // Дефектология. – 1997. – № 6. – С. 3-14.
3. Найда Ю.М. Соціальна інклюзія. Стандарти громадсько-активної школи: соціальна інклюзія [метод.посіб.]/Ю.М.Найда, Ткаченко Л.М.- К: ТОВ «Видавничий Дім «Плеяди», 2012.- 68с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ussf.kiev.ua/iearticles/72> - Назва з екрану.
4. www.ussf.kiev.ua/ieeditions/ – сайт Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»
5. www.ispukr.org.ua – сайт Інституту спеціальної педагогіки НАПН України
6. www.education-inclusive.com/materiali-shho-prisvyacheni-inklyuzivnij/ - сайт канадсько-українського проекту «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» - Назва з екрану.

Семінарське заняття 1

Генезис науково-термінологічних підходів до проблеми залучення осіб з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір.

Тема 2. ФІЛОСОФСЬКІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ (2 год.)

Інтеграція як форма соціального буття. Філософське осмислення феномену освітньої інтеграції і способів її реалізації в практиці зарубіжними вченими та вченими пострадянських країн. Проблема перегляду світоглядних і методологічних орієнтирів корекційної педагогіки у зв'язку з розвитком інклюзивної форми навчання в Україні. Вплив сучасних філософських ідей екзистенціалізму, прагматизму, постмодернізму, феноменології, персоналізму, філософської антропології на розробку проблеми інтегрування дітей з особливими потребами в загальноосвітній простір. Наукові концепції Л.С. Виготського та їх значення для розвитку інклюзивної освіти.

Основні поняття теми: методологія освітньої інтеграції, освітня інтеграція, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, сучасні філософські течії: екзистенціалізм, прагматизм, постмодернізм, феноменологія, персоналізм, філософська антропологія.

Рекомендована основна література

1. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – С. 29-39.
2. Мартинчук О.В. Вплив філософського знання на розробку проблеми освітньої інтеграції дітей з особливими потребами / Современная наука: тенденции развития Международная научная конференция (5-7 июля, 2013 г., Будапешт) / Martynchuk E. V. The influence of philosophic knowledge on the development of the problem of educational integration of the children with special needs // Scientific and professional conference: Modern science tendencies of development heed in Budapest 5 th -7 th july 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://scaspee.com/conference-bdquomodern-science-tendencies-of-developmentrdquo.htm> – Назва з екрана.
3. Назарова Н.М. Теоретические и методологические основы образовательной интеграции / Наталья Михайловна Назарова / Инклюзивное образование: методология, практика, технологии // Мат-лы Международной научно-практической конференции (20-22 июня 2011 г., Москва) / Моск. гор. психол.-пед. ун-т; Редкол.: С. В. Алехина и др. – М.: МГППУ, 2011. – С. 7-9. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.inclusive-edu.ru/content/File/konf/sbornik_kon_22_iyunya.pdf – Название с экрана.
4. Специальная педагогика: [учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Л.И. Аксёнова, Б.А. Архипов, Л.И. Белякова и др. / Под ред. Н.М. Назаровой. – М.: Академия, 2001. – С. 27-35.

Рекомендована додаткова література

1. Выготский Л.С. Собр. соч. в 6-ти т. / Л. С. Выготский. – М.: Изд-во Акад. пед. наук, 1983. – Т. 5. Основы дефектологии / Под ред. Т.А. Власовой. – 1983.– 369 с.
2. Софій Н.З., Найда Ю.М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально – методичний посібник/Кол.:авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг.ред.Даниленко Л.І., - К.:2007.- 128с. [Електронний ресурс]. –Режим доступу:<http://ussf.kiev.ua/iearticles/72/>

Семінарське заняття 2

Вплив філософського знання на розробку проблеми освітньої та соціальної інтеграції дітей з особливими потребами.

Тема 3. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ (2 год.)

Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти. Саламанська декларація та документи ООН і ЮНЕСКО. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю. Освітні закони України. Сучасна освітня нормативно-правова база (положення про спеціальну школу, положення про ПМПК, положення про індивідуальне навчання, порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах тощо). Аналіз українського законодавства щодо забезпечення рівного доступу дітям з психофізичними порушеннями до якісної освіти.

Основні поняття теми: Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти, Саламанська декларація, документи ООН і ЮНЕСКО, освітні закони України.

Рекомендована основна література

1. Аналіз законодавства України щодо відповідності міжнародним вимогам забезпечення рівних прав у здобутті освіти для дітей з особливими потребами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.education-inclusive.com/materiali-shho-prisvyacheni-inklyuzivnij/> - Назва з екрану.
2. Данілявічуте Є.А. Закономірності виникнення, сутність та місце інклюзії у єдиній системі освіти в Україні // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (65). – 2013. – С. 2-8.

3. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: [практ. посіб.] /[Тім Лорман, Джоан Депплер, Девід Харві]; пер. з англ. – К.: СПД-ФО Парашин І.С., 2010. – 296 с.
4. Інклюзивна освіта в Україні: здобутки, проблеми та перспективи. Резюме аналітичного звіту за результатами комплексного дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lokachi-osvita.ucoz.ua>РМПК/inkluzivna_osvita_v... - Назва з екрану
5. Концепція розвитку інклюзивної освіти // Наказ МОН України від 01.10.2010 р. № 912 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://firstedu.org.ua/index.php>. – Назва з екрану.
6. Організація навчально-виховного процесу в умовах інклюзивного навчання / Інструктивно-методичний лист МОН, молоді та спорту № 1/9-384 від 18.05.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/29627/ – Назва з екрану.
7. Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, принятые Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка. Испания, 7-10 июня 1994. – К., 2000. – 21 с.
8. Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах // Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. № 872. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-п> – Назва з екрану.
9. Про затвердження заходів щодо впровадження інклюзивного навчання в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2015 року / Наказ Міністерства освіти й науки України № 1034 від 23.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1034729-13>– Назва з екрану.

Семінарське заняття 3

Українське освітнє законодавство та нормативно-правові акти в галузі інклюзивної освіти

Контрольно-модульна робота № 1 (тести).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Тема 4. КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНА РОБОТА ЯК СКЛADOVA ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ (2 год.)

Корекційно-розвивальна робота та її значення у процесі навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку. Поняття про корекційну спрямованість навчання. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання. Основні принципи корекційно-розвивальної роботи. Шляхи забезпечення корекційного компонента інклюзивної освіти. Алгоритм визначення корекційних цілей. Корекційно спрямовані методики навчання. Засоби корекції. Участь батьків у забезпеченні ефективності корекційної роботи. Значення корекційно-педагогічного супроводу для загального розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

Основні поняття теми: корекційно-розвивальна робота, корекційна спрямованість навчання, корекційний компонент інклюзивної освіти, засоби корекції.

Рекомендована основна література

1. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – С. 76 -89.
2. Миронова С.П. Корекційно-педагогічний супровід інклюзивної освіти // Матеріали інтернет-конференції / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fkspp.at.ua/konf2/mironova_s.p.pdf – Назва з екрану.
3. Основи інклюзивної освіти: [навч.-метод. посіб.] / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: «А.С.К.», 2012. – С. 101-111.

Рекомендована додаткова література

1. Єфімова С.М. Як зробити школу інклюзивною?: [практичний посіб. для адміністрації загальноосвітніх навчальних закладів] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.education-inclusive.com> – Назва з екрану.
2. Колупаєва А.А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Е.А. Данілявічуте, С.В. Литовченко. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 197 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
3. Організація навчально-виховного процесу в умовах інклюзивного навчання / Інструктивно-методичний лист МОН, молоді та спорту № 1/9-384 від 18.05.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/29627/ – Назва з екрану.

Тема 5. ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ (2 години)

Значення педагогічного супроводу дітей, які мають особливі потреби, в інклюзивних дошкільних навчальних закладах. Завдання і зміст педагогічного супроводу в умовах інклюзивного навчання: індивідуальна програма розвитку, адаптації і модифікації, диференційоване викладання, моніторинг успіхів учнів, інклюзивне оцінювання. Створення сприятливого навчально-розвивального інклюзивного середовища.

Основні поняття теми: педагогічний супровід дітей раннього і дошкільного віку, навчально-розвивальне інклюзивне середовище.

Рекомендована основна література

1. Данілявічуте Е.А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / Е.А. Данілявічуте, С.В. Литовченко / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 360 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
2. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – С. 76-89. [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://ussf.kiev.ua/ieeditions/?page_nom=3 – Назва з екрану.
3. Миронова С.П. Корекційно-педагогічний супровід інклюзивної освіти // Матеріали інтернет-конференції / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fkspp.at.ua/konf2/mironova_s.p..pdf – Назва з екрану.

4. Основи інклюзивної освіти: [навч.-метод. посіб.] / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: «А.С.К.», 2012. – С. 101-111. [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://ussf.kiev.ua/ieeditions/?page_nom=3 – Назва з екрану.
5. Тарначенко О.М. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / О.М.Тарначенко, Ю.М.Найда.- К. «А.С.К.», 2012. – 124 с. [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://ussf.kiev.ua/ieeditions/?page_nom=3 – Назва з екрану.

Рекомендована додаткова література

1. Даніелс Е. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів. // Е. Деніелс, К.Стаффорд – Львів: Т-во «Надія», 2000.– 255 с.
2. Єфімова С.М. Як зробити школу інклюзивною?: [практичний посіб. для адміністрації загальноосвітніх навчальних закладів] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.education-inclusive.com> – Назва з екрану.
3. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: [практ. посіб.] / [Тім Лорман, Джоан Демплер, Девід Харві]; пер. з англ. – К.: СПД-ФО Парашин І.С., 2010. – 296 с.
4. Колупаєва А.А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Е.А. Данілявічутє, С.В. Литовченко. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 197 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»). [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://ussf.kiev.ua/ieeditions/?page_nom=3 – Назва з екрану.
5. Колупаєва А.А. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: [навч.-метод. посіб.] / А.А.Колупаєва, Н.З.Софій, Ю.М.Найда - К.: 2007. – 128 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ussf.kiev.ua/ieeditions/?page_nom=4 - Назва з екрану.
6. Організація навчально-виховного процесу в умовах інклюзивного навчання / Інструктивно-методичний лист МОН, молоді та спорту № 1/9-384 від 18.05.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/29627/ – Назва з екрану.
7. Сак Т. Контроль та оцінювання соціальної компетентності учнів з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному класі // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (58). – 2010. – С. 8-11.
8. Сак Т.В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: [навч. курс та наук.-метод. посіб.]. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. – 168 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
9. Сак Т.В. Технологія зворотного зв'язку в інклюзивному навчанні // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (64). – 2012. – С. 2-5.

Семінарське заняття 4

Особливості корекційно-розвивальної роботи з дітьми дошкільного віку різних нозологій в умовах інклюзивного навчання і виховання.

Тема 6. ПРОФЕСІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ІНКЛЮЗИВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ (2 год.)

Створення адекватних організаційно-педагогічних умов – запорука успішного інклюзивного навчання. Професійне співробітництво як одна з основних умов ефективного інклюзивного навчання і виховання дітей з психофізичним и порушеннями.

Науково-методичні основи професійного співробітництва в інклюзивному навчальному закладі. Професійне співробітництво як сучасна тенденція організації освітнього процесу. Психолого-педагогічні особливості професійного співробітництва. Організація професійного співробітництва в інклюзивній школі. Бар'єри в розвитку професійного співробітництва. Організація діяльності міждисциплінарної команди спеціалістів. Специфіка співробітництва різних фахівців в інклюзивній школі.

Основні поняття теми: професійне співробітництво, міждисциплінарна команда спеціалістів.

Рекомендована основна література

1. Колупаєва А.А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Е.А. Данілявічутє, С.В. Литовченко. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 197 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»). [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://ussf.kiev.ua/ieeditions/?page_nom=3 – Назва з екрану.
2. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 273 с. [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://ussf.kiev.ua/ieeditions/?page_nom=3 – Назва з екрану.
3. Основи інклюзивної освіти: [навч.-метод. посіб.] / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: «А.С.К.», 2012. – 307 с. [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://ussf.kiev.ua/ieeditions/?page_nom=3 – Назва з екрану.
4. Семаго М.М. Междисциплинарное взаимодействие специалистов инклюзивного образования / М.М. Семаго, Н.Я. Семаго. – [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://www.f-nashideti.ru/inclusiya/182-mezhdisciplin.html> – Название с экрана.

Рекомендована додаткова література

1. Єфімова С.М. Лідерство та інклюзивна освіта: [навч.-метод. посіб.] / С.М. Єфімова, С.В. Королук / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. – 164 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

2. Мартинчук О.В. Формування толерантності як складової професійно-педагогічної підготовки студентів до роботи в інклюзивних закладах освіти // Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (28-29 березня) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка та ін.; за заг. ред. В.О. Огнев'юка [редкол.: В.О. Огнев'юк, В.П. Андрущенко, Л.Л. Хоружа, О.М. Олексюк, О.В. Уваркіна, Н.М. Віннікова]. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 914-919.
3. Лорман Т. Сім стовпів інклюзивної освіти. Як перейти від запитання «Чому?» до запитання «Як?» // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №3 (57). – 2010. – С. 3-11. [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://ussf.kiev.ua/iearticles/?page_nom=2 – Назва з екрану.
4. Моклович Ю.Я. Інклюзивна форма освіти: досвід колективу загальноосвітнього навчального закладу // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (65). – 2013. – С. 40-44.
5. Таранченко О.М. Тенденції сучасної освіти: роль педагога у створенні ефективної інклюзивної школи // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (59). – 2011. – С. 18-24.
6. Як зробити школу інклюзивною. Досвід проектної діяльності: [метод. посіб.] / Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» / Уклад. С. Єфімова. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2012». – 152 с.
7. www.ussf.kiev.ua/ieeditions/ – сайт Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»
8. www.education-inclusive.com/materiali-shho-prisvyacheni-inklyuzivnij/ - сайт канадсько-українського проекту «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні»

Семінарське заняття 5

Організаційно-методичні умови професійного співробітництва в інклюзивному навчальному закладі.

Тема 7. РОЛЬ РОДИНИ У ВПРОВАДЖЕННІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ (2 год.)

Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітнє середовище. Батьки як члени навчальних команд. Роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини. Завдання батьків як членів навчальної команди. Допомога громадських організацій та соціальних служб. Волонтерство та адвокатство батьків.

Соціально-педагогічні умови формування батьківської компетентності у родині дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Основні поняття теми: батьківська компетентність, волонтерство, адвокатство батьків.

Рекомендована основна література

1. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – С. 76-89. [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://ussf.kiev.ua/ieeditions/?page_nom=3 – Назва з екрану.
2. Лорман Т. Сім стовпів інклюзивної освіти. Як перейти від запитання «Чому?» до запитання «Як?» // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №3 (57). – 2010. – С. 3-11. [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://ussf.kiev.ua/iearticles/?page_nom=2 – Назва з екрану.
3. Основи інклюзивної освіти: [навч.-метод. посіб.] / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: «А.С.К.», 2012. – С. 48-77. [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://ussf.kiev.ua/ieeditions/?page_nom=3 – Назва з екрану.
4. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: [навч.-метод. посіб. у 9 книгах] / За заг. ред. Колупаєвої А.А. – К., ТОВ ВПЦ «Літопис-XX», 2010. – (Серія «Інклюзивна освіта»). [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://ussf.kiev.ua/ieeditions/?page_nom=3 – Назва з екрану.

Рекомендована додаткова література

1. Єфімова С.М. Як зробити школу інклюзивною?: [практичний посіб. для адміністрації загальноосвітніх навчальних закладів] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.education-inclusive.com> – Назва з екрану.
2. Колупаєва А.А. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: [навч.-метод. посіб.]/А.А.Колупаєва, Н.З.Софій, Ю.М.Найда - К.: 2007. – 128 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ussf.kiev.ua/ieeditions/?page_nom=4 – Назва з екрану.
3. www.ussf.kiev.ua/ieeditions/?page_nom=4 – сайт Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»

Семінарське заняття 6

Особливості взаємодії дошкільного навчального закладу з родинами, які виховують дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Контрольно-модульна робота № 2 (тести).

IV.Навчально-методична карта дисципліни «Інклюзивна освіта»

Разом: 108 год., лекції – 16 год., семінарські заняття – 12 год., модульний контроль – 4 год., самостійна робота – 40 год., підготовка до екзамену – 36 год., іспит.

Модулі	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II			
Назва модуля	Теоретичні та законодавчо-нормативні засади інклюзивної освіти			Організація професійної діяльності вихователя дошкільного закладу в умовах інклюзивного навчання			
Кіл. балів за модуль	67 балів			72 бал			
Теми	1	2	3	4	5	6	7
Теми лекцій	Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи (2 б.)	Філософські методологічні засади освітньої інтеграції (1 б.)	Норм.-правове забезпечення інклюзивної освіти (1 б.)	Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання (1 б.)	Педагогічний супровід дітей з порушеннями психофіз. Розвитку в умовах інклюзивного процесу в ДНЗ (1 б.)	Професійне співробітництво в ДНЗ з інклюзивною формою навчання (1 б.)	Роль родини у впровадженні інклюзивної освіти (1 б.)
Теми семінар. занять	Генезис науково-теоретичних підходів – до проблеми залучення осіб з особл. Психофіз. Розвитку в загально-освітній простір (1 б.)	Вплив філософського знання на розробку проблеми інтеграції дітей з ООП (1 б.)	Українське освітнє законодавство та нормативно-правові акти в галузі інклюзивної освіти (1 б.)		Особливості корекційно-розвивальної роботи з дітьми дошкільного віку різних нозологій в ДНЗ з інклюзивною формою навчання і виховання (1 б.)	Організаційно-методичні умови професійного співробітництва в інклюзивному навчальному закладі (1 б.)	Особливості взаємодії ДНЗ з родинними, які виховують дітей з порушеннями психофізичного розвитку (1 б.)
Бали за роботу на семін. з.	10 балів		10 балів	10 балів		10 балів	
Самост. робота	Табл. 6.1 (5 б.)	Табл. 6.1 (5 б.)	Табл. 6.1 (5 б.)	Табл. 6.1 (5 б.)	Табл. 6.1 (5 б.)	Табл. 6.1 (5 б.)	Табл. 6.1 (5 б.)
Види пот.конт.	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)			Модульна контрольна робота 2 (25 балів)			
	Іспит (40 б.)						

Всього: 139 бали; коеф. 2,3

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ
ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Семінарське заняття 1

Тема: Генезис науково-теоретичних підходів до проблеми залучення осіб з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір.

План заняття

I. Усні завдання.

1. Як Ви розумієте розмаїття, гнучкість і трансформацію освітнього середовища? Наведіть приклади розмаїття навчального середовища, гнучкості навчального процесу та трансформації освітньої системи.
2. Як соціально-політичні процеси вплинули на освіту дітей з порушеннями психофізичного розвитку?

II. Заповніть картку: «Основні переваги інклюзивного підходу для різних учасників освітнього процесу»/

Учасники освітнього процесу	Основні переваги
Діти з особливими потребами	
Діти з типовим розвитком	
Педагоги	
Суспільство	

III. Заповніть картку: «Понятійно-категоріальний апарат інклюзивної освіти»

Поняття	Зміст
Діти з особливими освітніми потребами	
Сегрегація	
Інтеграція	

Освітня інтеграція	
Соціальна інтеграція	
Інклюзія	
Інклюзивна освіта	
Інклюзивне навчання	

Рекомендована основна література

[1; 4, с. 5-31, 50-141; 5, с.7-20; 11, с. 6-21]

Рекомендована додаткова література

[друковані джерела: 1; 3; 8; 11; 17; інтернет-джерела: 2; 5; 6; 8; 9; 13; 17; 21-23]

Семінарське заняття 2

Тема: Вплив філософського знання на розробку проблеми інтеграції дітей з особливими освітніми потребами.

План заняття

I. Усні завдання.

1. Охарактеризуйте, під впливом яких філософських ідей формувалась дефектологія, а згодом і корекційна та інклюзивна педагогіка в країнах пострадянського простору.
2. Чим обумовлена необхідність переоцінки вітчизняною корекційною педагогікою власних методологічних і теоретичних основ?
3. Розкрийте особливості впровадження інклюзивної освіти в Україні.

II. Підготуйте презентацію на тему: «Роль екзистенціалізму (прагматизму, постмодернізму, персоналізму, феноменології, філософської антропології або будь-якої іншої сучасної філософської течії) на розвиток інклюзивної освіти».

Рекомендована основна література

[4; 13; інтернет-джерела: 7; 19]

Рекомендована додаткова література

[друковані джерела:10; 11; 17]

Семінарське заняття 3

Тема: Українське освітнє законодавство та нормативно-правові акти в галузі інклюзивної освіти

План заняття

I. Усні завдання.

1. Назвіть і проаналізуйте основні міжнародні документи в галузі прав осіб з порушеннями психофізичного розвитку.
2. На основі теоретичних знань визначте зобов'язання держав, які ратифікували: Конвенцію ООН про права дитини, стаття 28: «Держави визнають право дитини на освіту, з метою поступової реалізації цього права на основі надання рівних можливостей вони повинні ...» та Конвенцію ООН про права людей з інвалідністю.
3. Розкрийте завдання, які ставить ООН і Саламанська декларація перед освітою осіб з особливими потребами та основні принципи інклюзивної освіти, задекларовані у Саламанській декларації.
4. Назвіть і проаналізуйте нормативно-правові документи, які забезпечують корекційно-реабілітаційну допомогу дітям з особливими потребами в Україні.
5. Визначте шляхи, якими можна досягти рівного доступу до якісної освіти.
6. Охарактеризуйте основні негативні фактори, що створюють труднощі для впровадження інклюзивного виховання.

II. Підготуйте презентацію на тему: «Закони та нормативно-правові акти, які регламентують інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами в Україні».

III. Прокоментуйте визначення, подане в Саламанській декларації: «У рамках інклюзивних шкіл діти з особливими освітніми потребами мають одержувати додаткову допомогу, яка потрібна їм для забезпечення їхнього повноцінного навчання. Інклюзивні школи є найефективнішим засобом, що гарантує солідарність між дітьми з особливими потребами та їхніми однолітками. Зарахування дітей до

спеціальних шкіл, спеціальних класів чи до секцій у межах будь-якої школи на постійній основі має бути винятком, рекомендованим тільки в тих випадках, коли цілком очевидне те, що навчання у звичайних класах може задовольнити освітні чи соціальні потреби певної (окремої) дитини, або, якщо це необхідно для благополуччя цієї дитини або інших дітей».

VI. *Напишіть есе:* «Чому саме батьки повинні мати визначальне право у виборі освітніх послуг для своєї дитини, контролювати, стежити за процесом навчання, брати у ньому участь?»

Рекомендована основна література

[1; 4, с. 32-49, 158-171; 5, с. 21-43; 11 с.22-35; 13; інтернет-джерела:6; 12; 16-18]

Рекомендована додаткова література

[друковані джерела: 1; 5-7; 8; 11; 16; інтернет-джерела: 2; 3; 5; 8; 13-18, 21-23]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Семінарське заняття 4

Тема: Особливості корекційно-розвивальної роботи з дітьми дошкільного віку різних нозологій в дошкільному навчальному закладі з інклюзивною формою навчання.

План заняття

1. Усні завдання:

1. Охарактеризуйте чинники, що перешкоджають ефективному впровадженню інклюзивної практики.
2. Завдяки яким процесам дошкільні навчальні заклади можуть стати більш інклюзивними?
3. З якими перешкодами може стикнутись вихователь, впроваджуючи інклюзивну практику?

4. Назвіть перешкоди, які заважають становленню інклюзивного середовища. Запропонуйте зміни, які допоможуть їх подолати.

5. Охарактеризуйте значення корекційно-розвивальної роботи у процесі навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку.

II. Підготуйте презентацію на тему: «Система комплексної корекційно-розвивальної допомоги дітям з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання» (нозологія на вибір студента).

III. Напишіть есе: «Яким, на Вашу думку, має бути дошкільний навчальний заклад з інклюзивною формою навчання?»

Рекомендована основна література

[3; 5, с. 101-111; 9; 10; 11, с. 81-94; 12; 14]

Рекомендована додаткова література

[друковані джерела: 3; 4; 11; 13; 15; 17-19; 20-23; інтернет-джерела: 1-6; 11-18; 20-22]

Семінарське заняття 5

Організаційно-методичні умови професійного співробітництва в дошкільному навчальному закладі з інклюзивною формою навчання.

План заняття

I. Усні завдання:

1. Охарактеризуйте поняття «професійне співробітництво міждисциплінарної команди спеціалістів в інклюзивному середовищі».

2. Чому командна робота спеціалістів є базовим компонентом формування інклюзивного середовища в освітніх закладах для забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей з психофізичними порушеннями?

3. Охарактеризуйте напрями міждисциплінарного супроводу дітей з особливими потребами в загальноосвітньому закладі з інклюзивною формою навчання

II. Підготуйте презентацію на тему: «Організація інклюзивного виховання у

дошкільному закладі».

Рекомендована основна література

[7; інтернет-джерела: 20]

Рекомендована додаткова література

[друковані джерела:4; 13; 22; 23; інтернет-джерела: 1; 2; 4; 11; 18; 20-22]

Семінарське заняття 6

Тема: Особливості взаємодії ДНЗ з родинами, які виховують дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

План заняття

I. Усні завдання:

1. Визначте роль батьків в інклюзивному навчанні дітей з особливими освітніми потребами.
2. Чому інклюзія є вибором сучасних батьків?
3. Окресліть бар'єри на шляху успішної співпраці закладу освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами та запропонуйте шляхи їх вирішення.
4. Підготуйте перелік форм роботи, які може запровадити дошкільний навчальний заклад для організації успішної співпраці з батьками дітей з особливими освітніми потребами.

II. Заповніть «батьківський записник» та обговоріть результати, розподіливши ролі: батька та педагога.

БАТЬКІВСЬКИЙ ЗАПИСНИК

Моя дитина має успіхи в таких сферах:

Ознаки, що вказують на можливі труднощі в навчанні та потребу більшої

підтримки:

Інформація, яку я можу надати стосовно потреб моєї дитини в навчанні: _____

Зразки запитань, які можна обговорити з вихователями дитини:

- Які успіхи моєї дитини в цьому році?
- Чи є у Вас якісь особливі зауваження щодо її навчання або поведінки?
- Як я можу взяти участь а оцінці навчальних потреб моєї дитини?

Запропонуйте свої питання.

III. **Обдумайте ситуацію:** до ДНЗ, в якому Ви працюєте вихователем, привели дитину з особливими освітніми потребами. **Розробіть план** першої зустрічі з батьками.

IV. **Напишіть есе на одну з нижчеподаних тем:**

Роль батьків у спеціальній та інклюзивній освіті.

Інклюзія чи сегрегація – роздуми батьків.

V. **Підготуйте** мультимедійну презентацію помічника-радника для вихователів, батьків дітей-однолітків, які навчаються разом із дітьми з особливими потребами, батьків дітей з ООП (категорія учасника освітнього процесу обирається студентом самостійно за власним бажанням).

Рекомендована основна література

[3; 4; 5, с. 76-89; 11, с. 63-80; 12]

Рекомендована додаткова література

[друковані джерела: 1; 3; 17; 19; інтернет-джерела: 2; 4; 5; 18; 21; 22]

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи

1. Заповніть картку.

Основні ознаки сегрегативного та інклюзивного навчання.

Ознаки сегрегативного навчання	Ознаки інклюзивного навчання

Рекомендована основна література

[1; 4, с. 5-31, 50-141; 5, с.7-20; 11, с. 6-21]

Рекомендована додаткова література

[друковані джерела: 1; 3; 8; 11; 17; інтернет-джерела: 2; 5; 6; 8; 9; 13; 17; 21-23]

Тема 2. Філософські методологічні засади освітньої інтеграції

1. Заповніть картку.

Ідеї філософських напрямів, які мали значний вплив на розвиток освітніх інтонаційних процесів у світі.

Напрямок філософії	Основні філософські ідеї, які мають вплив на розвиток інклюзивної освіти
Діалектико-матеріалістична філософія	
Екзистенціалізм	
Прагматизм	

Постмодернізм	
Феноменологія	
Персоналізм	
Філософська антропологія	
Інший напрям (на вибір студента)	

Рекомендована основна література

[4; 13; інтернет-джерела: 7; 19]

Рекомендована додаткова література

[друковані джерела: 10; 11; 17]

Тема 3. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти

1. Заповніть картку.

Основні поняття	Зміст
Загальна Декларація ООН про права людини	
Конвенція ООН про права дитини	
Конвенція ООН про права людей з інвалідністю	
Саламанська декларація	
Принципи інклюзивної освіти	
Законодавча освітня база України щодо організації і впровадження інклюзивної освіти	

Рекомендована основна література

[1; 4, с. 32-49, 158-171; 5, с. 21-43; 11 с.22-35; 13; інтернет-джерела:6; 12; 16-18]

Рекомендована додаткова література

[друковані джерела: 1; 5-7; 8; 11; 16; інтернет-джерела: 2; 3; 5; 8; 13-18, 21-23]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ

ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Тема 4. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.

Підготуйте доповідь на тему: «Педагог інклюзивного ДНЗ: десять кроків до вдосконалення».

Рекомендована основна література

[3; 5, с. 101-111; 9; 10; 11, с. 81-94; 12; 14]

Рекомендована додаткова література

[друковані джерела: 3; 4; 11; 13; 15; 17-19; 20-23; інтернет-джерела: 1-6; 11-18; 20-22]

Тема 5. Педагогічний супровід дітей дошкільного віку з порушеннями

психофізичного розвитку

Складіть карту знань: «Алгоритм - педагогічного супроводу дошкільника в умовах інклюзивного виховання».

Рекомендована основна література

[3; 5, с. 101-111; 9; 10; 11, с. 81-94; 12; 14]

Рекомендована додаткова література

[друковані джерела: 3; 4; 11; 13; 15; 17-19; 20-23; інтернет-джерела: 1-6; 11-18; 20-22]

Тема 6. Професійне співробітництво в дошкільному навчальному закладі з

інклюзивною формою навчання.

Складіть карту знань «Бар'єри в розвитку професійного співробітництва та шляхи їх подолання».

Рекомендована основна література

[7; інтернет-джерела: 20]

Рекомендована додаткова література

[друковані джерела: 4; 13; 22; 23; інтернет-джерела: 1; 2; 4; 11; 18; 20-22]

Тема 7. Роль родини у впровадженні інклюзивної освіти.

Поміркуйте та представте помічник-радник у вигляді Word-документу для:

- вихователів, які працюють в інклюзивній групі;
- батьків, які виховують дітей з ООП;

Рекомендована основна література

[3; 4; 5, с. 76-89; 11, с. 63-80; 12]

Рекомендована додаткова література

[друковані джерела: 1; 3; 17; 19; інтернет-джерела: 2; 4; 5; 18; 21; 22]

Таблиця 6.1

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль І. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ		
Тема 1 Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи (6 год.)	Семінарське заняття, індивідуальне завдання, модульний контроль	5
Тема 2. Філософські методологічні засади освітньої інтеграції (4 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль	5
Тема 3. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти (6 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль.	5
Змістовий модуль ІІ. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ		
Тема 4. Корекційно-розвивальна робота як	Семінарське заняття,	5

складова інклюзивного навчання (6 год.)	модульний контроль	
Тема 5. Педагогічний супровід дітей дошкільного віку з порушеннями психофізичного розвитку в ДНЗ з інклюзивною формою навчання (4 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль	5
Тема 6 Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі (4 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль	5
Тема 7.Роль родини у впровадженні інклюзивної освіти (6 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль	5
<i>Разом: 40 год.</i>	<i>Разом: 35 балів</i>	

VII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів освітньо-професійного рівня першого (бакалаврського) з курсу «Інклюзивна освіта» оцінюються за Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС), в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю Європейську кредитну трансферно-накопичувальну систему (ECTS) шкалу подано у табл. 7.1., табл. 7.2.

Таблиця 7.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного
(модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекції (1 бал)	8
2.	Відвідування практичного (семінарського)	6

	заняття (1 бал)	
2	Робота на семінарському занятті (10 балів)	40
2.	Виконання модульної контрольної роботи (25)	50
4.	Виконання завдання для самостійної роботи (5)	35
Підсумковий рейтинговий бал		min. 139 Коеф. = 2,3

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➤ **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, доповіді, презентація завдань для практичних занять, участь в інтерактивних обговореннях.

➤ **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; карти знань, картки для самостійної роботи, конспекти занять.

➤ **Комп'ютерного контролю:** презентації доповідей та творчих проєктів.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 7.2.

Порядок переведення рейтингових показників успішності

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для

		подальшого навчання або професійної діяльності
Е	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
Ех	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
Ф	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

Кожний модуль включає бали за відвідування лекцій, семінарських занять, поточну роботу студента на семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, написання модульної контрольної роботи.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі тестового контролю.

Індивідуальні навчально-дослідницькі завдання у вигляді творчого проекту презентуються та захищаються на індивідуальних заняттях (див. п. «Захист творчих проектів»).

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні:* вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; інтерактивні методи навчання, створення ситуацій пізнавальної новизни та зацікавленості.

IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ презентації лекцій;
- ✓ підручники та навчальні посібники;
- ✓ навчально-методичні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;

✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

Х. Питання до іспиту

1. Охарактеризуйте соціальні витоки інклюзивної освіти.
2. Назвіть принципи інклюзивного навчання. Розкрийте та поясніть кожний принцип.
3. У чому полягає різниця між термінами «інтеграція» та «інклюзія»? На вашу думку, чи готова система освіти України до інклюзивного навчання? Поясніть чому ТАК або чому НІ.
4. В яких формах може виступати інтеграція дітей з особливими потребами в систему освіти? Поясніть кожну з них.
5. Якими є особливості інклюзивного навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами у дошкільному періоді?
6. Охарактеризуйте особливості організації дошкільних груп з інклюзивним навчанням.
7. Розкрийте можливості інклюзивного навчання у дошкільній освіті для забезпечення розвитку дитини з особливими потребами.
8. Розкрийте особливості організації інклюзивного навчання в умовах освітньої інтеграції дітей з особливими освітніми потребами.
9. Сформулюйте й обґрунтуйте дидактичні принципи, значимі для організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами.
10. У чому полягає специфіка освіти дітей з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього навчального закладу?
11. Охарактеризуйте основні напрями корекційно-розвивальної роботи в умовах інклюзивного навчання.
12. Назвіть функціональні обов'язки кожного спеціаліста, який бере участь у корекційно-розвивальній роботі та опишіть принципи їхньої взаємодії в умовах інклюзивного навчання.
13. У чому полягають особливості взаємодії дошкільного навчального закладу та батьків дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання?
14. Розкрийте особливості і напрями діяльності психолого-медико-педагогічної консультації у супроводі інклюзивного навчання.
15. Розкрийте ролі і завдання команди закладу освіти щодо супроводу дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.
16. Охарактеризуйте значимість розробки індивідуальної програми розвитку для здійснення корекційно-розвивальної роботи в умовах інклюзивного навчання.
17. Охарактеризуйте значимість розробки індивідуальної програми розвитку для здійснення педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.

18. Назвіть найважливіші умови ефективної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в освітнє середовище.
19. Розкрийте особливості психолого-педагогічного супроводу батьків дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.
20. Розкрийте основні етапи еволюції ставлення суспільства до осіб з особливими потребами. Обґрунтуйте зв'язок між ставленням до людей з особливими потребами та існуючими системами освіти для дітей з особливими потребами.
21. Розкрийте сутність медичної та соціальної моделі розуміння особливих потреб та особливості освітніх моделей з урахуванням медичного і соціального підходів.
22. Розкрийте значимість наукових концепцій Л.С.Виготського для розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.
23. Назвіть основні нормативно-правові документи з питань інклюзивної освіти, у тому числі в умовах дошкільного навчального закладу, та зробіть стислий огляд їхнього змісту.
24. Розкрийте завдання і зміст педагогічного супроводу в умовах інклюзивного навчання.
25. Назвіть основні умови та засоби створення сприятливого освітнього інклюзивного середовища.
26. Розкрийте поняття «доступності освіти» в умовах інклюзивного навчання.
27. Розкрийте сутність професійного співробітництва учасників освітнього процесу у дошкільному навчальному закладі в умовах інклюзивного навчання.
28. Охарактеризуйте соціально-педагогічні умови формування батьківської компетентності у родинах, які мають дітей з особливими освітніми потребами.
29. Опишіть систему підтримки родин, які виховують дітей з особливими освітніми потребами на національному рівні, та проведіть зв'язки із діяльністю дошкільного навчального закладу, що працює в умовах інклюзивного навчання.
30. Окресліть складові корекційно-розвивальної роботи в умовах інклюзивного навчання у дошкільному навчальному закладі.

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДРУКОВАНІ ТА ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛА

Основні друковані джерела

1. Байда Л.Ю. Інвалідність та суспільство:[навч.-метод. посіб.] / Л.Ю. Байда, О.В. Красюкова-Еннс, С.Ю. Буров та ін. / За заг. ред. Л.Ю. Байди, О.В. Красюкової-Еннс. – К., 2012. – 216 с.

2. Данілавічуте Є.А. Закономірності виникнення, сутність та місце інклюзії у єдиній системі освіти в Україні // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (65). – 2013. – С. 2-8.
3. Єфімова С.М. Лідерство та інклюзивна освіта: [навч.-метод. посіб.] / С.М. Єфімова, С.В. Королюк / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. – 164 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
4. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: [практ. посіб.] / [Тім Лорман, Джоан Депплер, Девід Харві]; пер. з англ. – К.: СПД-ФО Парашин І.С., 2010. – 296 с.
5. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: [монографія] / Алла Анатоліївна Колупаєва. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 273 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
7. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. – К.: «АТОПОЛ», 2010. – 96 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
8. Колупаєва А.А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Е.А. Данілявічуте, С.В. Литовченко. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 197 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
9. Колупаєва А.А. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Н.З. Софій, Ю.М. Найда - К.: 2007. – 128 с. [Електронний ресурс].- Режим доступу:
http://ussf.kiev.ua/ieeditions/?page_nom - Назва з екрану
10. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 - Назва з екрану
11. Лорман Т. Сім стовпів інклюзивної освіти. Як перейти від запитання «Чому?» до запитання «Як?» // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №3 (57). – 2010. – С. 3-11.
12. Мартинчук О.В. Діти з особливими освітніми потребами / Дитина. **Програма** навчання і виховання дітей дошкільного віку від двох до семи років / Наук. кер. програмою: О.В. Проскура, Л.П. Кочина, В.У. Кузьменко, Н.В. Кудикіна. / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доопр. та доп. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2012. – С. 94-99, 162-165, 239-243, 399-406.
13. Мартинчук О.В. Діти з особливими освітніми потребами / О.В. Мартинчук, В.М. Вертугіна // **Методичні рекомендації** до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» / наук. кер. проекту: В.О.

- Огнев'юк; наук. ред. Н.В. Кудикіна, В.У. Кузьменко; авт. кол. Е.В. Белкіна, Н.І. Богданець-Білоskalенко, О.Л. Богініч, З.Н. Борисова, М.С. Вашуленко та [ін.] / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доопр. та доп. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 291-307.
14. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 288 с.
 15. Найда Ю.М. Соціальна інклюзія. Стандарти громадсько-активної школи: соціальна інклюзія [метод.посіб.]/Ю.М.Найда, Ткаченко Л.М.- К: ТОВ «Видавничий Дім «Плеяди», 2012.- 68с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ussf.kiev.ua/iearticles/72> - Назва з екрану
 16. Основи інклюзивної освіти: [навч.-метод. посіб.] / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: «А.С.К.», 2012. – 307 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
 17. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: [навч.-метод. посіб. у 9 книгах] / За заг. ред. Колупаєвої А.А. – К., ТОВ ВПЦ «Літопис-ХХ», 2010. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
 18. Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, приняты Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка. Испания, 7-10 июня 1994. – К., 2000. – 21 с.
 19. Сак Т. Контроль та оцінювання соціальної компетентності учнів з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному класі // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (58). – 2010. – С. 8-11.

Додаткові друківані джерела

1. Выготский Л.С. Собр. соч. в 6-ти т. / Л. С. Выготский. – М.: Изд-во Акад. пед. наук, 1983. – Т. 5. Основы дефектологии / Под ред. Т.А. Власовой. – 1983.– 369 с.
2. Даніелс Е. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів. // Е. Деніелс, К.Стаффорд – Львів: Т-во «Надія», 2000.– 255 с.
3. Данілявічуте Е.А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / Е.А. Данілявічуте, С.В. Літовченко / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 360 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
4. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 2. – С. 252-258.
5. Закон України «Про охорону дитинства» // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 30. – С. 142-150.
6. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 2-3. – С. 36-42.

7. Інклюзивна освіта в Україні: здобутки, проблеми та перспективи. Резюме аналітичного звіту за результатами комплексного дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lokach-osvita.usoz.ua> РМПК/inkluzivna_osvita_v... - Назва з екрану
8. Малофеев Н.Н. Современный этап в развитии системы образования в России: результаты исследования как основа для построения программы развития // Дефектология. – 1997. – № 6. – С. 3-14.
9. Мартинчук О.В. Формування толерантності як складової професійно-педагогічної підготовки студентів до роботи в інклюзивних закладах освіти // Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (28-29 березня) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка та ін.; за заг. ред. В.О. Огнев'юка [редкол.: В.О. Огнев'юк, В.П. Андрущенко, Л.Л. Хоружа, О.М. Олексюк, О.В. Уваркіна, Н.М. Віннікова]. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 914-919.
10. Моклович Ю.Я. Інклюзивна форма освіти: досвід колективу загальноосвітнього навчального закладу // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (65). – 2013. – С. 40-44.
11. Лупарт Дж. Шкільна реформа в Канаді: перехід від роздільних систем освіти до інклюзивних шкіл / Джуді Лупарт, Чарльз Веббер // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (55). – 2010. – С. 6-11.
12. Положення про центральну та республіканську (Автономна республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації / Наказ Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України від 07.07.2004. – № 569/38 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Національної академії педагогічних наук України від 23.06.2011 N 623/61) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-vnesennja-zmin-do-polozhennja-pro-centralnu-ta-respublik-doc80612.html> – Назва з екрану.
13. Порядок комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу / Наказ Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я від від 27.03.2006. – № 240/ 165. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=6265> – Назва з екрану.
14. Сак Т.В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: [навч. курс та наук.-метод. посіб.]. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. – 168 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
15. Сак Т.В. Технологія зворотного зв'язку в інклюзивному навчанні // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (64). – 2012. – С. 2-5.

16. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні // Дефектологія. – № 2. – 2004. – С. 6-11.
17. Специальная педагогика: [учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Л.И. Аксёнова, Б.А. Архипов, Л.И. Белякова и др. / Под ред. Н.М. Назаровой. – М.: Академия, 2001. – 400 с.
18. Спеціальна педагогіка: [понятійно-термінологічний словник] / За ред. акад. В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.
19. Специальная дошкольная педагогика: [учебное пособие] / Е.А. Стребелева, А.Л. Венгер, Е.А. Екжанова и др. / Под ред. Е.А. Стребелевой. – М.: Академия, 2001. – 312 с.
20. Таранченко О.М. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / О.М. Таранченко, Ю.М. Найда / За заг. ред.. А.А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 124 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
21. Таранченко О.М. Діти з порушеннями слуху в інклюзивному закладі // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (58). – 2010. – С. 3-8.
22. Таранченко О.М. Тенденції сучасної освіти: роль педагога у створенні ефективної інклюзивної школи // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (59). – 2011. – С. 18-24.
23. Як зробити школу інклюзивною. Досвід проектної діяльності: [метод. посіб.] / Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» / Уклад. С. Єфімова. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2012». – 152 с.

Інтернет-джерела

1. Аналіз законодавства України щодо відповідності міжнародним вимогам забезпечення рівних прав у здобутті освіти для дітей з особливими потребами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.education-inclusive.com/materiali-shho-prisvyacheni-inklyuzivnij/> - Назва з екрану
2. Василенко О.М. Соціально-педагогічна робота з учнями з особливими потребами в загальноосвітній школі інклюзивної орієнтації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vmurol.com.ua/upload/publikatsii/Problemi_studentiv_z_invalidnistyu/pdf/Vasilenko_Soc_ped_robota.pdf (дата звернення: 06.08.2013). – Назва з екрану.
3. Діксон Шерел «Інклюзія, а не сегрегація або інтеграція, – ось що потрібно учневі з особливими потребами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ussf.kiev.ua/iearticles/?page_nom=2 - Назва з екрану.
4. Довідник видань проекту «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні»: мат-ли Міжнародної конференції «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні: знання, практика та політика» (11-12 лютого 2013 р., Київ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

[http://osvitportal.lviv.ua/portal/doc/ Довідник_видань_проекту.pdf](http://osvitportal.lviv.ua/portal/doc/Довідник_видань_проекту.pdf) – Назва з екрану.

5. Зміни до Положення про центральну та республіканську (Автономна республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації / Наказ Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України від 07.07.2004. – № 569/38 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Національної академії педагогічних наук України від 23.06.2011 N 623/61) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-vnesennja-zmin-do-polozhennja-pro-centralnu-ta-respublik-doc80612.html>.
6. Єфімова С.М. Як зробити школу інклюзивною?: [практичний посіб. для адміністрації загальноосвітніх навчальних закладів] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.education-inclusive.com](http://www.education-inclusive.com) – Назва з екрану.
7. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 - Назва з екрану
8. Концепція розвитку інклюзивної освіти // Наказ МОН України від 01.10.2010 р. № 912 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://firstedu.org.ua/index.php>. – Назва з екрану.
9. Мартинчук О.В. Вплив філософського знання на розробку проблеми освітньої інтеграції дітей з особливими потребами / Современная наука: тенденции развитияМеждународная научная конференция (5-7 июля, 2013 г., Будапешт) / Martynchuk E. V. The influence of philosophic knowledge on the development of the problem of educational integration of the children with special needs // Scientific and professional conference: Modern science tendencies of development heed in Budapest 5 th -7 th july 2013. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://scaspee.com/conference-bdquomodern-science-tendencies-of-developmentrdquo.htm> – Назва з екрану.
10. Мартинчук Е.В. Особенности организации и обеспечения инклюзивного обучения в общеобразовательных учебных заведениях Украины // Педагогика и психология: [научно-методический журнал] / Глав. ред. С.Ж. Пралиев / Казахский Национальный педагогический университет имени Абая. – Алматы. – №1 (14). – 2013. – С. 6-10. http://www.kaznpu.kz/docs/1_2013.pdf#page=6.
11. Мартинчук О.В. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти // Вісник психології і педагогіки: [Електронний ресурс]: Збірник наук. праць / Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. – Випуск 8. – К., 2012. – Режим доступу до збірника: <http://www.psyh.kiev.ua>.
12. Мартинчук О.В. Теоретичні основи формування професійної компетентності вихователів дошкільних закладів у сфері розвитку дітей з

- особливими освітніми потребами // Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Корекційна освіта: історія, сучасність, перспективи» (Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 6-7 жовтня 2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fkspp.at.ua/Bibl/zbirnik17-1.pdf#page=83> – Назва з екрану.
13. Миронова С.П. Корекційно-педагогічний супровід інклюзивної освіти // Матеріали інтернет-конференції / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fkspp.at.ua/konf2/mironova_s.p..pdf – Назва з екрану.
 14. Організація навчально-виховного процесу в умовах інклюзивного навчання / Інструктивно-методичний лист МОН, молоді та спорту № 1/9-384 від 18.05.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/29627/ – Назва з екрану.
 15. Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах // Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. № 872. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-п> – Назва з екрану.
 16. Про затвердження заходів щодо впровадження інклюзивного навчання в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2015 року / Наказ Міністерства освіти й науки України № 1034 від 23.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1034729-13> – Назва з екрану.
 17. Про організацію психологічного і соціального супроводу в умовах інклюзивного навчання / Лист МОНмолодьспорт № 1/9-529 від 26.07.12 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/30376/ – Назва з екрану.
 18. Назарова Н.М. Теоретические и методологические основы образовательной интеграции / Наталья Михайловна Назарова / Инклюзивное образование: методология, практика, технологии // Мат-лы Международной научно-практической конференции (20-22 июня 2011 г., Москва) / Моск. гор. психол.-пед. ун-т; Редкол.: С. В. Алехина и др. – М.: МГППУ, 2011. – С. 7-9. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.inclusive-edu.ru/content/File/konf/sbornik_kon_22_iyunya.pdf – Название с экрана.
 19. Семаго М.М. Междисциплинарное взаимодействие специалистов инклюзивного образования / М.М. Семаго, Н.Я. Семаго. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.f-nashideti.ru/inclusiya/182-mezhdisciplin.html> – Название с экрана.
 20. www.ussf.kiev.ua/ieeditions/ – сайт Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»
 21. www.ispukr.org.ua – сайт Інституту спеціальної педагогіки НАПН України
 22. www.education-inclusive.com/materiali-shho-prisvyacheni-inklyuzivnij/ – сайт канадсько-українського проекту «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» - Назва з екрану